

І. В. Левківський,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, кафедра права та публічного
управління, Житомирський державний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-8642-5615>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.7.509

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ НА ДУХОВНУ КОНСОЛІДАЦІЮ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ДО ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ В УКРАЇНУ: ДОСВІД ДЛЯ СЬОГОДЕННЯ

I. Ievkivskyi,
Applicant of the second (master's) level of higher education, Department
of Law and Public Administration, Ivan Franko Zhytomyr State University

THE INFLUENCE OF STATE CULTURAL POLICY ON THE SPIRITUAL CONSOLIDATION
OF UKRAINIAN SOCIETY BEFORE RUSSIA'S FULL-SCALE INVASION
INTO UKRAINE: EXPERIENCE FOR TODAY

Сучасність демонструє світовій людській спільноті складні перетини цивілізаційних та культурних сенсів, які потрібно розглядати в контексті подальшого розгортання людської історії, перспектив людства та можливостей забезпечення сталого розвитку. Російська повномасштабна війна, від якої потерпає українське суспільство, є наслідком деструктивних процесів у т. ч. у гуманітарній сфері. Забезпечення сталого розвитку України залежить не тільки від успішності соціально-економічних реформ, але й ефективної політики держави в сфері культури.

Сьогодні державна культурна політика повинна брати до уваги нагальну потребу у зміцненні національної ідентичності як консолідуючої основи для розвитку держави та протистояння зовнішнім геополітичним безпековим викликам. Розмитість ідентичності на місцевому (регіональному) та національному рівнях, зумовлена історично та спричинена недалекоглядністю українського політичного істеблїшменту вже в часи незалежності України. Водночас ізольованість культурного життя регіонів, брак культурної комунікації між ними ускладнювало формування цілісного національно-культурного простору. Це є одним з головних чинників, що уможливили окупацію Автономної Республіки Крим та Севастополя, призвели до збройного конфлікту територій Донецької і Луганської областей на сході, а також повномасштабного вторгнення в Україну.

Modernity demonstrates to the world human community the complex intersections of civilizational and cultural meanings, which must be considered in the context of the further development of human history, the prospects of humanity and the possibilities of ensuring sustainable development. The Russian full-scale war, from which Ukrainian society suffers, is a consequence of destructive processes, including in the humanitarian sphere. Ensuring sustainable development of Ukraine depends not only on the success of socio-economic reforms, but also on the effective state policy in the field of culture.

It is important to use the potential of culture in ensuring economic development and overcoming poverty. It is necessary to fully use the potential of the creative industry and cultural diversity to encourage innovative approaches. Culture plays an important role in ensuring environmental stability, in preserving and transferring historical heritage to future generations. In the formation and implementation of state policy, it is necessary to proceed from the fact that culture is one of the principles of creating development strategies and ensuring national security (including the issue of reintegration of the occupied areas of Donetsk and Luhansk regions into the cultural and humanitarian space of Ukraine). However, today the potential of the cultural component in the system of ensuring sustainable development of Ukraine is far from being fully realized. It is worth noting the

numerous problems in the formation and implementation of state cultural policy. An important issue is ensuring the economic self-sufficiency of the cultural sphere. Throughout all the years of state independence, the cultural sphere was financed on a residual principle, which does not correspond to the tasks facing culture. The work of cultural institutions is associated with the performance of important social functions, so they must have adequate funding from the state and local budgets. New opportunities for the development of municipal cultural institutions have opened up in the country with the launch of the decentralization process. The currently accepted practice of maintaining such cultural institutions at the expense of local budgets should be supplemented with a form — a cultural order, when financing of various projects is carried out on a competitive basis.

Ключові слова: культурна політика, консолідація українського суспільства, управління, державна влада, регіональна та національна ідентичність, культура, нормативно-правове забезпечення, децентралізація, євроінтеграція.

Key words: cultural policy, consolidation of Ukrainian society, governance, state power, regional and national identity, culture, regulatory and legal support, decentralization, European integration.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На наше переконання, державна культурна політика відіграє ключову роль у духовній консолідації українського суспільства, створюючи спільний культурний простір, формуючи національну ідентичність через підтримку мови, мистецтва, історії та традицій, сприяючи єднанню в умовах децентралізації та викликів. Саме така політика використовується для зміцнення патріотизму, подолання регіональних відмінностей та протистояння зовнішнім впливам, спираючись на спільні цінності та історію [22].

Сьогодні, пуд час російсько-української війни державна культурна політика повинна брати до уваги нагальну потребу у зміцненні національної ідентичності як консолідуючої основи для розвитку держави та протистояння зовнішнім геополітичним безпековим викликам. Розмитість ідентичності на місцевому (регіональному) та національному рівнях, зумовлена історично та спричинена недалекоглядністю українського політичного істеблішменту вже в часи незалежності України. Водночас ізольованість культурного життя регіонів, брак культурної комунікації між ними ускладнювало формування цілісного національно-культурного простору. Це є одним з головних чинників, що уможливили окупацію Автономної Республіки Крим та Севастополя, а також призвели до збройного конфлікту територій Донецької і Луганської областей на сході та повномасштабної війни Росії проти України з різних напрямків, що розділила (війна) життя українців на "до" і "після" і стала першою континентальною війною в Європі у 21 столітті [21].

Наслідком стали посилення протиріч в українському суспільстві, його роз'єднаність, поляризація, ідейна конфронтація, соціальна деструкція, політично-правова дезорганізація. Несподівана розв'язка політичної кризи демократичним шляхом засвідчила потужний вплив медіа на суспільні настрої, протистояння масової та елітарної політичної культури, підтвердила провальність пропагандистської парадигми щодо України і водночас лише посилила невизначеність щодо її прийдешнього. Оновлена політична система має продемонструвати здатність об'єднати суспільство й досягати результатів, які відповідають сподіванням, потребам та інтересам людей. А це потребує активізації громадянського діалогу, посилення уваги до проблеми становлення й утвердження громадянської культури.

Між тим сьогодні в Україні не в повній мірі здійснюється належна увага розвитку національної культурної індустрії та українському мистецтву, не створюються умови для залучення інвестицій у сферу культури, не визначаються чіткі пріоритети її розвитку, які б відповідали викликам сьогодення, в управлінні закладами культури не відбувається якісних змін, хоча багато цьому зашкоджує російсько-українська війна [23].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Місце і роль культури в житті сучасного українського суспільства висвітлено у працях сучасних вчених С. Дрожини, В. Кременя, М. Михальченка, Г. Чміль та ін. Державну політику в царині культури вивчали у своїх працях В. Карлова, П. Ситник, А. Флієр, В. Жидков, К. Соколов, О. Гриценко, О. Берегова та ін. Ґрунтовні дослідження суспільної єдності та солідарності були закладені Е. Дюркгеймом, Ю. Хабермасом. Суттєві розробки до проблеми суспільного згуртування внесли такі вчені як Н. Джонсон, Дж. Кларк, Дж. Лоренс, Р. Мартін, Дж. Сакс, А. Сміт та ін. У вітчизняній науковій літературі питання щодо консолідаційних процесів українського суспільства та українства висвітлювалися у працях політологів, філософів, істориків і соціологів: В. Баранівського, І. Варзара, Т. Воропаєвої, І. Грабовської, В. Євтуха, О. Картунова, А. Колодій, І. Кресіної, В. Крисаченка, Г. Луцишин, Є. Магди, М. Обушного, О. Оржель, М. Поповича, Ю. Римаренка, М. Степико, В. Фесенка та інші. Проте, незважаючи на досить великий дослідницький інтерес до проблематики консолідації, багато аспектів залишаються недостатньо вивченими та проаналізованими. Малодослідженим залишається вплив державної культурної політики на цілісність української нації. Адже в сучасних умовах російсько-української війни, коли Україна активно протидіє російській агресії, оптимізує зусилля щодо відновлення територіальної цілісності держави, впроваджує нові реформи в країні та зміцнює авторитет на міжнародній арені, перед українською національною елітою постали нові проблеми.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є здійснення комплексного аналізу впливу державної культурної політики на духовну кон-

солідацію українського суспільства до повномасштабного вторгнення Росії в Україну з метою недопущення минулих помилок для сьогодення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Культура — складний та багатовимірний об'єкт вивчення. У сучасній науці культурна політика розглядається як одна із складових сталого розвитку суспільств. Міжнародні експерти і політики відмовляються від хибної точки зору, що начебто культурна політика є чимось другорядним у порівнянні з економічною або соціальною сферами. Зокрема, у підсумковій резолюції Декларації Ханчжоу, яка була схвалена Міжнародним конгресом "Культура: ключ до сталого розвитку" в Ханчжоу (КНР) [1] який проходив під егідою ООН наголошується, що на підставі накопиченого досвіду настав час для інтеграції культури через чітко визначені цілі у стратегії розвитку на глобальному та регіональному рівнях. Культура має бути включена в якості основного принципу в порядок денний розвитку в такій ж мірі, як права людини, питання рівності і стабільності. Культурна складова має враховуватися при розробці програм сталого розвитку та їх реалізації [23].

Відомий чеський державний діяч В. Гавел, ще за довіго до свого президентства Чеської республіки, який боровся за такі цінності як "свобода", "правда", писав про культуру як "основний інструмент самоусвідомлення суспільства". На його думку "...Культура, як конкретна галузь людської діяльності, що впливає — хай часто й досить опосередковано — на загальний стан духу, і водночас постійно перебуває під впливом цього стану...". Як бачимо, з міркувань В. Гавела, культура постає не просто як сфера, яка спроможна задовольнити, наприклад, духовні чи моральні потреби суспільства, а як сфера, призначення та місія якої є значно більшими. Саме тому політика у сфері культури повинна посідати важливе місце серед напрямів діяльності української держави [2].

Необхідно звернути перш за все увагу на те, що нині відсутнє загальновизначене визначення поняття "державна політика у сфері культури". Соціологічний словник поняття державної культурної політики визначає так: "Державна культурна політика передбачає діяльність щодо визначення цілей і пріоритетів держави зі збереження культурної спадщини, створення умов для існування артистичного співтовариства (освіта, нагороди, фінансування установ) та розроблення критеріїв соціальної прийнятності продуктів художньої творчості (цензура)" [23].

С. Чукут [3, с. 244] зазначає, "... основою державної політики у сфері культури є її завдання, а саме: виховання громадян, збереження культурної самобутності, дотримання певних ритуалів, норм тощо в суспільній життєдіяльності громадян, а також підтримка їх творчої діяльності, особистого внеску в становлення та розвиток духовної культури. Проте сама сутність поняття не розкривається".

Дослідники сучасності державну політику у соціально-культурній сфері звикли визначати як політику держави, політичних партій, громад, об'єднань і рухів у сфері науки, освіти, літератури й мистецтва, діяльності культурно-освітніх та релігійних установ, засобів масової інформації, організації дозвілля [4, с. 97].

Так, за цим підходом всі суб'єкти управління можуть впливати на об'єкти культури. На думку С.Пакулін [5],

цілі державної політики у сфері культури повинні формуватися враховуючи інтереси населення, митців, засобів масової інформації та держави. До того ж обов'язковим має бути наявність компромісу з певних питань між ними.

Л. Ситар [6] вважає, що сучасну політику держави у сфері культури потрібно розглядати як цілеспрямоване державне втручання в соціокультурні процеси, з метою підтримання культурно-мистецької галузі та розв'язання проблеми доступу до культурного надбання найменш соціально захищених верств населення в умовах переходу до ринкових відносин.

Наприклад, А. Флієр пропонує розрізняти власне державну політику у сфері культури та управління сферою культури. Цими поняттями, на його думку, позначаються хоч і близькі, але несхожі сенси і сфери діяльності. У першому випадку йдеться про "сукупність науково обґрунтованих поглядів і заходів по всебічній соціокультурній модернізації суспільства та структурним реформам по всій системі культурно-творчих інститутів, як систему нових принципів державної і громадської складових в соціокультурному житті, як комплекс заходів для своєчасного налагодження наукового й освітнього забезпечення цих принципів, який передбачає цілеспрямовану підготовку кадрів для кваліфікованого регулювання соціокультурних процесів, а найголовніше — як осмислене коригування загального змісту вітчизняної культури" [22].

Стосовно ж управління сферою культури, то управління є комплексом оперативних дій з вирішення поточних проблем інститутів, які забезпечують виробництво актуальних культурних форм [23].

У свою чергу, вчені В. Жидков і К. Соколов, розкриваючи багатогранність державної політики у сфері культури, визначають її як специфічний вид діяльності з регулювання культурного життя, що зводиться до впливу на особистість з метою формування її "картини світу" [8].

У дослідженнях, проведених І.Горловою, показано, що державна політика у сфері культури залежить від двох найважливіших умов: відповідності розвитку культури її природі, основним закономірностям і вирішенню завдань, що стоять перед нею.

Друга обставина передбачає взаємозв'язок концепції розвитку та управління в культурі з концепцією становлення нового суспільства, його політичною, економічною та духовною сферами [9]. Вчена зазначає, що під час розроблення державної політики у сфері культури визначальним є пріоритети людини, її права та інтереси, сприяння реалізації її сутності [10].

Вчений-соціолог О.Карпуніна зосереджує свою увагу на проблематиці державної політики у сфері культури і зазначає, що у процесі реформ досі не вироблено об'єднаної соціокультурної ідеї. Наростання кризи механізмів відтворення культурних цінностей проявляється у втраті людиною порожніх

орієнтирів самопізнання і самовизначення, що посилюється соціальним розшаруванням в суспільстві. "Державна політика у сфері культури — специфічна діяльність держави, спрямована на реалізацію права кожного вільного громадянина вільно брати участь у культурному житті суспільства, виявлення та урахуван-

ня культурного аспекту в усіх соціально-економічних і технічних проектах, збереження та збагачення культурної самобутності народів при розвитку культурних обмінів" [11, с. 16].

На думку українського літературознавця І. Дзюби, предметом державної політики у сфері культури є не просто певні групи закладів культури, театри, музеї, бібліотеки тощо, а вся сукупність регульованих соціокультурних процесів та взаємодій, пов'язаних із створенням, збереженням, розповсюдженням культурних цінностей, їх сприйняттям, а також з організацією дозвілля [7].

Він вважає, що головна мета державної політики у сфері культури незалежної української держави полягає у тому, щоб сприяти розвитку й самореалізації особистості, гуманізації суспільства, утвердженню й розвиткові демократичної Української держави через відродження, створення цілісної національної культури, яка б активно виходила на світовий культурний простір, а також через підтримку культурного життя різних національних груп та культурних інтересів громадян України різних національностей [12, с. 33].

Передусім серед усіх зазначених визначень на нашу думку головним є те, що духовна культура і влада в суспільстві є гарантом стабільності. Духовна і матеріальна культури здійснюють процес соціалізації людини; а державна влада спрямовує свої зусилля на скріплення зв'язків між різновидами культури, інститутами, спільностями. В першу чергу це видно там, де вплив духовної і матеріальної культур виявляється недостатнім, де норми моралі підкріплені правом, законом [13, с. 56].

В умовах національної держави державну політику у сфері культури має бути спрямовано на підтримання національної картини світу і через неї — на підтримання єдності нації [14].

Філософ С.Дрожджина в роботі "Культурна політика сучасної полікультурної України: соціально-філософський та правовий аспекти" визначає державну політику в соціально-філософському аспекті як процес надання умов та регулювання суспільством, державою, іншими суб'єктами культурного життя відносин, процесів, що складають, характеризують і реалізують культуру на сучасному етапі розвитку певної людської спільноти [15, с. 12].

Між тим важливим у контексті тематики нашого дослідження є також погляд на проблему фахівців у сфері державного управління. Наприклад, В.Карлова розуміє державну політику у сфері культури як діяльність держави, спрямовану на максимально можливе забезпечення основної ролі культури в розвитку і самореалізації сутнісних сил людини, збереження національної самобутності народів, утвердження їхньої гідності [16].

Підсумовуючи наведені позиції вчених, можемо зазначити, що державна політика у сфері культури — це організована діяльність держави, яка спрямована на те, щоб створити сприятливі умови для національно-культурного розвитку, задовольнити інтелектуальні та духовні потреби населення, зберегти культурну спадщину держави та підтримати єдність нації.

Зазначені напрями мали б знаходити відображення в державних програмах економічного і соціального розвитку України, державних цільових

програмах у сфері культури тощо. Але, на жаль, більшість з їх і досі має декларативний характер [21].

Незайвим буде зазначити, що у різних країнах склалися власні моделі державної політики у сфері культури, що дозволяє групувати діяльність держави у сфері культури за різними ознаками. Наприклад, за змістовними ознаками науковці виділяють три типи: харизматична політика, у відповідності з якою держава підтримує організації і окремих митців, що мають загальнонаціональне значення та відомі за межами держави; політика доступності, коли основні зусилля держави концентруються на забезпеченні рівного доступу різних категорій населення до зразків і артефактів, визнаних класичними вершинами культурної діяльності; політика культурного самовираження, коли визнається цінність кожної спроби культурної самоідентифікації, і тоді культурна ієрархія зникає, а значення набувають цінності культурної комунікації та самовираження [17, с. 64].

Ще одна типологія виділяє чотири можливі ролі держави — помічник, патрон, архітектор, інженер [18, с. 38]. Держава-помічник концентрує свою увагу на підтримці і розвитку різноманітності як в професійній, так і в аматорській творчості, підтримуючи скоріше культурну діяльність в цілому, а не якісь окремі напрями і стилі. Держава-патрон прагне забезпечити стандарти професійної творчості і діяльності і згідно з цим більш активно бере участь у культурній діяльності, ніж у першому випадку. Держава-архітектор розглядає допомогу сфері культури як частину підвищення добробуту суспільства, застосовуючи до неї швидше стандарти суспільства, ніж стандарти професійного середовища культури, і сама підтримка виражається в основному у довгостроковому прямому державному фінансуванні. Держава-інженер володіє і розпоряджається засобами здійснення культурної діяльності та художньої творчості, вважаючи за краще підтримувати ту діяльність, яка найбільш відповідає її політичним цілям і стандартам.

Наявність різноманітних підходів до класифікації моделей участі держави у сфері культури вказує на те, що всі подібні поділи мають скоріше умовний характер. Кожній державі притаманні в більшій чи меншій мірі риси всіх названих типів, зміщуються лише акценти в залежності від того, які саме цілі і механізми політики затребовані і використовуються на даному етапі [20].

На сьогоднішній день України, на жаль, не визначилася з основними засадами державної політики у сфері культури. Але, яким би не був цей акцент, всі вони вказують на те, що сьогодні держава не має права бути осторонь усіх цих організаційних процесів. В даному випадку важливо наголосити, що ринкове регулювання не має тут вирішального значення і не повинне стати основним методом регулювання. Для правильного визначення місця держави у регулюванні культури, а також щоб краще зрозуміти як можуть поєднуватись ринкові та неринкові методи регулювання звернемося до теорії "скромної держави" М. Крозье. Він прийшов до висновку, що існує три механізми регулювання будь-якої сфери людської діяльності: автоматичні регуляції ринку; регуляції — певні правила, що встановлюються людьми в різних ситуаціях на різному рівні. В одних випад-

ках за допомогою громадської влади (держави), в інших за звичкою; майже несвідомо — регламентації, які встановлюються державою у вигляді законів [19, С. 35].

Згідно з цією теорією перевага ринкових механізмів автоматичного регулювання в самих різних областях людської діяльності не більше ніж вигадка. Одночасно з ними діють і інші регуляції, що допомагають ринку функціонувати. Коли такі засоби регуляції закріплюються державою, (легалізуються), вони набувають характер регламентації. Держава в цьому випадку повинна виступати в ролі помічника, не нав'язуючи свої апріорні погляди через командування, а граючи роль посередника. Головною функцією такої держави має стати прагнення допомогти всім соціальним підсистемам знайти найкращі регуляції, але в жодному разі не намагатися нав'язувати культурній сфері ринкові механізми [23].

На жаль, у сучасних умовах культура ще не стала пріоритетом у державній політиці України, її важливість поки що недооцінена. При цьому Україні сьогодні вкрай важливо провадити ефективну політику у сфері культури, спираючись на провідний європейський досвід.

Саме тому нагальним у сучасних умовах є питання розроблення нової

концепції державної політики у сфері культури. Дана концепція має ґрунтуватися на таких основних складових:

- збереженні національної української ідентичності та самобутності; розумінні того, що культура — це найважливіше суспільне благо, за допомогою якого цивілізоване суспільство може забезпечити добробут кожної людини, не допустити деформацію суспільства в цілому;

- вивченні, узагальненні та систематизації провідного досвіду діяльності держави у цій сфері, як вітчизняного, так і закордонного;

- визнанні плюралізму як принципової умови для формування та реалізації державної політики у сфері культури;

- забезпеченні конкурентоспроможності закладів культури на ринку внутрішніх послуг та українського культурного продукту на зовнішніх ринках;

- активному упровадженні у сферу культури новітніх інноваційних технологій, зокрема розвитку широкого спектра видів і форм культурно-досугової діяльності, оновленні матеріально-технічної та інфраструктурної бази закладів культури, особливо їхнього інформаційного та програмного забезпечення;

- розробленні чітких критеріїв ефективності даної політики, створенні певної системи вимірювання показників її виконання [20, 21].

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Отже, державна політика у сфері культури — це організована діяльність держави, спрямована на створення сприятливих умов національно-культурного розвитку, задоволення інтелектуальних і духовних потреб людини, збереження культурної спадщини та підтримання єдності нації. Основною функцією державного регулювання у сфері культури повинно стати визначення тих напрямків, щодо яких ринкові механізми по тим чи іншим причинам неадекватні, і проведення коригувальних дій

для виправлення ситуації, але не командними методами "зверху", а з урахуванням специфіки діяльності культурних інститутів та на підставі партнерства. Тому на нашу думку в кожній державі формуються власні цілі в культурній політиці. Вони відповідають тій соціокультурній ситуації, яка панує в державі.

Література:

1. Карлова В. В. Державна політика у сфері культури: сутність та особливості реалізації в сучасних умовах: дис... канд. наук з держ. управління: 25.00.01 / Українська академія держ. управління при Президентіві України. Київ, 2003. 222 с.

2. Віднянський С.В. Вацлав Гавел: символ демократичних змін у центральній-східній Європі (до 30-річчя "оксамитової революції" у Чехословаччині). URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILEA=&S21STR=prwh_2019_2_12 (дата звернення 12.11.2025).

3. Чукут С. А. Генеза духовної культури: управлінський вимір: монографія. Київ: Вид-во УАДУ, 1999. 256 с.

4. Третяк В. П. Вплив соціальної сфери на соціалізацію трансформації економіки України. Актуальні проблеми економіки. 2009. № 5 (95). С. 94—98.

5. Пакулін С. Л., Третяк В. П. Стратегія і пріоритети розвитку сфери культури Харківщини. Економіка: проблеми теорії та практики. 2008. Вип. 236. Т. II. С. 429—434.

6. Ситар Л. Й. Проблеми формування законодавчої бази сфери культури. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/sre/2011_1/47.pdf. (дата звернення 10.12.2025).

7. Дзюба І. Між культурою і політикою. Київ: Сфера, 1998. 372 с.

8. Левчук Л.Т., Панченко В.І., Оніщенко О. І., Кучерук Д. Ю. Естетика: підручник. Київ: Вища шк., 2005. 431 с.

9. Дрожжина С. В. Культурна політика сучасної полікультурної України: соціально-філософський та правовий аспекти. Донецьк, 2005. 196 с.

10. Карлова В. В. Державна політика у сфері культури: сутність та особливості реалізації в сучасних умовах: автореф. дис.... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01. Київ, 2003. 20 с.

11. Культурна політика в Україні. Аналітичний огляд / за заг. ред. О. Гриценка. Київ: УЦКД, 2007. 160 с.

12. Овчаренко С.В. Гуманітарна та культурна політика: навч. посіб. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2013. 152 с.

13. Шейко В. М., Тишевська Л. Г. Історія української культури: навч. посіб. Київ: Кондор, 2005. 264 с.

14. Про культуру: Закон України від 14 грудня 2010 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> (дата звернення 9.10.2025).

15. Деріга В. В. Соціальна і гуманітарна політика: навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2012. 152 с.

16. Скрипчук Г. В. Культурна політика незалежної України в період її реформування. Збірник наукових праць: Харк. нац. пед. ун-т імені Г.С.Сковороди, 2018. — № 55. С. 19—25.

17. Про затвердження концептуальних напрямів діяльності органів виконавчої влади щодо розвитку культури: Постанова Кабінету Міністрів України № 675 від 28 черв. 1997 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення 17.10.2025).

18. Зайцева А.В. Правове регулювання культурної політики в Україні. 36. наук.пр.: Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія юридичні науки. Вип. 5. Том 1. 2014. С. 30—36.

19. Скрипнюк О. Правове забезпечення прав і свобод людини та громадянина в процесі реалізації державного управління. Право України. 2007. № 4. С. 3—8.

20. Купрійчук В.М. Гуманітарна політика українських урядів у добу національної революції (1917—1920 рр.): монографія. Київ.: Вид-во Європ. ун-ту, 2014. 378 с.

21. Купрійчука В. М., Кравченко М. В. Управління соціальним і гуманітарним розвитком: навч. посіб. Житомир: Видавництво ФОП Худяков О.В., 2025. 168 с.

22. Купрійчук В.М. Культурні чинники консолідації українського суспільства. Вісник НАДУ. Серія "Державне управління". 2019. № 1 (92). С. 67—75.

23. Купрійчук В. М., Слюз Т. Д. Вплив державної культурної політики на духовну консолідацію українського суспільства в умовах децентралізації. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 5. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2069> (дата звернення 16.12.2025).

References:

1. Karlova, V. V. (2003), "State policy in the sphere of culture: the essence and features of implementation in modern", Ph.D. Thesis, Public Administration, Ukrain'ska akademiia derzh. Upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. Kyiv, Ukraine.

2. Vidnians'kyj, S.V. (2019), "Vaclav Havel: a symbol of democratic changes in Central and Eastern Europe (to the 30th anniversary of the "velvet revolution" in Czechoslovakia", http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=prwh_2019_2_12 (Accessed 12.11.2025).

3. Chukut, S. A. (1999), Heneza dukhovnoi kul'tury: upravlins'kyj vymir [Genesis of spiritual culture: managerial], UADU, Kyiv, Ukraine.

4. Tretiak, V. P. (2009), "The influence of the social sphere on the socialization of the transformation of the economy of Ukraine", Aktual'ni problemy ekonomiky, vol. 5 (95), pp. 94—98.

5. Pakulin, S. L. and Tretiak, V. P. (2008), "Strategy and priorities for the development of the cultural sphere of Kharkiv region", Ekonomika: problemy teorii ta praktyky, vol. 236, no. II, pp. 429—434.

6. Sytar, L. J. (2011), "Problems of forming the legislative framework of the cultural sphere", available at: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/sre/2011_1/47.pdf. (Accessed 10.12.2025).

7. Dziuba, I. (1998), Mizh kul'turoiu i politykoiu [Between culture and politics], Sfera, Kyiv. 372 s.

8. Levchuk, L.T., Panchenko, V.I., Onischenko, O. I. and Kucheriuk, D. Yu. (2005), Estetyka [Aesthetics], Vyscha shk., Kyiv, Ukraine.

9. Drozhzhyna, S. V. (2005), Kul'turna polityka suchasnoi polikul'turnoi Ukrainy: sotsial'no-filosofs'kyj ta pravovyy aspekty [Cultural policy of modern multicultural Ukraine: socio-philosophical and legal aspects], Donets'k, Ukraine.

10. Karlova, V. V. (2003), "State policy in the sphere of culture: essence and features of implementation in modern conditions", Abstract of Ph.D. dissertation, Public Administration, Kyiv, Ukraine.

11. Hrytsenko, O. (2007), Kul'turna polityka v Ukraini. Analychnyy ohliad [Cultural policy in Ukraine. Analytical review], UTsKD, Kyiv, Ukraine.

12. Ovcharenko, S.V. (2013), Humanitarna ta kul'turna polityka [Humanitarian and cultural policy], ORIDU NADU, Odesa, Ukraine.

13. Shejko, V. M. and Tyshevs'ka, L. H. (2005), Istoriia ukrains'koi kul'tury [History of Ukrainian culture], Kondor, Kyiv, Ukraine.

14. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), The Law of Ukraine "On Culture", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> (Accessed 9.10.2025).

15. Dereha, V. V. (2012), Sotsial'na i humanitarna polityka [Social and humanitarian policy], ChDU im. P. Mohyly, Mykolaiv, Ukraine.

16. Skrypchuk, H. V. (2018), "Cultural policy of independent Ukraine during its reform period", Zbirnyk naukovykh prats': Khark. nats. ped. un-t imeni H.S.Skovorody, №55, pp. 19—25.

17. Cabinet of Ministers of Ukraine (1997), Resolution "On approval of conceptual directions of activity of executive bodies regarding the development of culture", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/> (Accessed 17.10.2025).

18. Zajtseva, A.V. (2014), "Legal regulation of cultural policy in Ukraine", Zb. nauk.pr.: Naukovy visnyk Kherson's'koho derzhavnoho universytetu. Seriia iurydychni nauky, vol. 5, no. 1, pp. 30—36.

19. Skrypniuk, O. (2007), "Legal provision of human and citizen rights and freedoms in the process of implementing public administration", Pravo Ukrainy, vol. 4, pp. 3—8.

20. Kuprijchuk, V.M. (2014), Humanitarna polityka ukrains'kykh uradiiv u dobu natsional'noi revoliutsii (1917—1920 rr.) [Humanitarian policy of Ukrainian governments during the era of the national revolution (1917—1920)], Vyd-vo Yevrop. un-tu, Kyiv, Ukraine.

21. Kuprijchuka, V. M. and Kravchenko, M. V. (2025), Upravlinnia sotsial'nym i humanitarnym rozvytkom [Management of social and humanitarian development], Vydavnytstvo FOP Khudiakov O.V., Zhytomyr, Ukraine.

22. Kuprijchuk, V.M. (2019), "Cultural factors of consolidation of Ukrainian society", Visnyk NADU. Seriia "Derzhavne upravlinnia", vol. 1 (92), pp. 67—75.

23. Kuprijchuk, V. and Sliuz, T. (2021), "Influence of state cultural policy on the spiritual consolidation of ukrainian society in the context of decentralization", Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok, vol. 5, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2069> (Accessed 16.12.2025).

Отримано редакцією журналу / Received: 11.03.26

Процеженовано / Revised: 23.03.26

Схвалено до друку / Accepted: 09.04.26